

WOORD VOORAF

Hoe zou het zijn om per minuut telkens een jaar verder terug te keren in de tijd, terwijl jijzelf op dezelfde uitkijkpost blijft staan? In tien minuten tijd zouden de bussen totaal van uitzicht veranderen en zou niemand nog lopen bellen op straat. Binnen het halfuur zouden vele hoge kantoorgebouwen in lucht opgegaan zijn. En nog eens een halfuur later bleven er helemaal geen bussen meer over, waren er alleen nog kasseien, hoornen brillen en werkmanspetten in cités. Je zou je erover verwonderen dat je het allemaal in kleur kunt zien, in plaats van in zwart-wit. Gek hoe snel alles verandert, en er toch altijd een spoor van het voorgaande overblijft.

Bij uitstek geldt dat voor theater. Hoewel geen ander medium meer weerstand biedt tegen zo'n terugtocht in de tijd, draagt het toch onwillekeurig zijn verleden mee. Wat doe je met je theaterherinneringen? Hen koesteren als beelden in je hoofd die je sowieso verwrongen hebt? Of blijf je eeuwig van dat verleden afgesloten, omdat je toen nog in je wieg lag?

Thersites, Vereniging van Vlaamse Podiumcritici, fantaseerde erover hoe het zou zijn om per jaar een decennium terug te keren. Het resultaat is Toneelstof, een driejarig erfgoedtraject op zoek naar het visuele geheugen van het Vlaamse theater. Vorig jaar doken we in de *sixties*, deze keer kwamen de *seventies* aan de beurt. Onze speurtocht in de beeldarchieven van de VRT leverde talrijke vergeten schatten op, die bijeengebracht werden op bijgevoegde dvd. In het nummer zelf worden die fragmenten in een breder perspectief geplaatst door een keur aan zeer leesbare theaterwetenschappers. En op www.toneelstof.be zijn de transcripties na te lezen van alle video-interviews waaraan we eenentwintig getuigen van toen onderworpen hebben. Hoe zagen de jaren zeventig eruit door hun betrokken bril?

In het collectieve geheugen, zelfs in dat van hen die er toen niet bij waren, staan de *seventies* geboekstaafd als een tijd waarover we vandaag vooral meewarig mogen doen. Geloofden die makers dan echt dat ze mee de revolutie zouden bewerkstelligen? Zo leven er over de jaren zeventig wel meer clichés. Alleen al daarom is het goed nog eens een blik geschiedenis open te trekken en er rustig voor te gaan zitten. Deze *Documenta* pretendeert geen absolute objectiviteit, maar probeert wel meerdere invalshoeken te bieden. Het nummer blikkt ruim dertig jaar terug om vanuit dat perspectief opnieuw vooruit te kijken. Hoe hebben de *seventies* een spoor gebaand voor het theater van nu?

Dat je onze antwoorden hierbij vlot kunt inkijken en nalezen, heeft *Toneelstof* niet alleen te danken aan de gastvrijheid van *Documenta* en de financiële steun van de Vlaamse Gemeenschap, het Theaterfestival, het VTi, Klara en HETPALEIS. Er is ook veel werk achter de schermen gebeurd, waarvoor we in het bijzonder de behulpzame collega's op de archiefdienst van de VRT en de onnavolgbaar transcriberende Diane Bal van het VTi willen bedanken. Ook Annie De Clerck, Marianne Van Kerkhoven en de vakgroepen Theaterwetenschappen van UA, VUB en UGent zijn we dank verschuldigd voor hun enthousiaste begeleiding. En Willy Cornette natuurlijk, voor zijn vaste hand achter de camera. Toen al, en nu nog steeds. Op naar de *eighties*!

De Toneelstof-ploeg

Inhoud van dit nummer

Na een inleidende, persoonlijke terugblik van Johan Thielemans op de jaren zeventig volgt een eerste deel artikels over het politieke theater van toen. Ronald Geerts schetst de breedte van dat maatschappijbetrokken toneel door in te zoomen op de nieuwe acteerpraktijken die het introduceerde. Jo De Vos loopt vervolgens langs een aantal glansproducties uit de stads- en kamertheaters van die tijd om te weerleggen dat de bestaande structuren minder van de wereld wisten, zoals hen wel eens verweten wordt. Thomas Crombez ten slotte duikt in het discours van het politieke theater, zoals dat vorm kreeg in een vijfdelige reeks beschouwingen door de toenmalige Werkgroep Vormingstheater aan de VUB. Zijn slot-som luidt dat dat discours nog sterk vast hing aan dramatisch-literaire bekommernissen, terwijl op het (internationale) veld juist multidisciplinaire experimenten en performances opgeld maakten.

In een tweede deel worden een paar verworvenheden van het theater van de jaren zeventig dieper uitgewerkt. In het jonge jeugdtheater merkt Els Van Steenberghe een paradox tussen de nadruk van dat theater op vrijheid en ontvoogding en de autoritaire nadrukkelijkheid waarmee kinderen die principes in de maag gesplitst kregen. Ook festivals schieten als paddenstoelen uit de grond en Luk Van den Dries klaart uit hoe die boostende festivalformule samenhang met een hele internationale beweging van een nieuw soort podiumkunsten. Ruben De Roo en Karel Vanhaesebrouck steken helemaal door naar de jaren tachtig door van die internationale performancebeweging de doorwerking in Vlaanderen te schetsen. En afsluiten doet ook dit tweede nummer van *Toneelstof* graag met een interview. Marianne Van Kerkhoven blikt terug op het theater van de jaren zeventig zonder nostalgie, maar ook zonder de gebruikelijke scepsis. "Je moet dat in zijn context zien." Precies wat *Toneelstof II – Sympathy for the seventies?* geprobeerd heeft.